

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะเป็นการสรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะในการวิจัยเรื่องรูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจะกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษามุมมองของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคม
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยรูปแบบที่ใช้ในการวิจัยเป็น กรณีศึกษา (Case-Study) สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้วิธีการเก็บแบบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษามุมมองของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมและศึกษาองค์ประกอบของการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีฐานราก (Grounded theory techniques) ตามทฤษฎีของStrauss และ Corbin (1998) โดยมีการขั้นตอนการเปิดรหัสข้อมูล (Open coding) เพื่อลดทอนข้อมูลหาแก่นของรหัส (Axial coding) และการเลือกรหัส (Selective coding) เพื่อให้ได้

มุมมองของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมและองค์ประกอบของการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แล้วนำไปกร่างรูปแบบต่อไป ผู้วิจัยใช้วิธีการสร้างความเชื่อถือตามหลักการการวิจัยเชิงคุณภาพ (Creswell, 1998) ดังนี้ 1) การใช้ช่วงเวลาที่เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูลที่ศึกษา (Prolonged engagement in the field) 2) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนนักวิจัย (Peer debriefing) 3) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลาย (Triangulation of data collection) 4) การตรวจสอบข้อมูลโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้ช่วยนักวิจัย (Member checking) และ 5) การสร้างสายสัมพันธ์ที่ตระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Rapport)

ระยะที่ 2 การนำเสนอรูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 1 มาดำเนินการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ด้วยการสัมมนาอิงกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบ และนำไปและประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 12 คน และปรับปรุงเพิ่มเติมจนได้รูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมที่สมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยรูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามลำดับวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. มุมมองของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคม

จากการศึกษามุมมองของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า มีมุมมองต่อการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมจำแนกได้ 3 ลักษณะ คือ

1.1 กลุ่มที่มีมุมมองในเชิงนิติศาสตร์ กฎเกณฑ์ และบรรทัดฐานทางสังคม

ผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มนี้ มองว่าการจัดการศึกษา จะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน รัฐบาลมีหน้าที่จัดการศึกษาให้กับประชาชนทุกคนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ นั่นคือ รัฐจะต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา สิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เด็กไทยทุกคนอย่างน้อยต้องจบการศึกษาภาคบังคับ เด็กทุกคนมีสิทธิในการรับบริการทางการศึกษาจากรัฐอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยไม่นำเอาความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา เพศ

สภาพ ถิ่นกำเนิด หรือ ฐานะทางครอบครัวมาเป็นข้อจำกัดในการได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ เด็กทุกคนในประเทศไทยต้องมีโอกาสในการเข้าเรียนและได้รับการพัฒนาศักยภาพ รวมถึงการได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลที่เท่าเทียมกัน

1.2 กลุ่มที่มีมุมมอง ในมิติของการกระจายทรัพยากร

เป็นมุมมองที่สะท้อนผ่านแง่มุมเชิงเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสภาพการณ์ ปัญหาความไม่เป็นธรรมในด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาโดยเฉพาะการจัดสรรทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นการจัดสรรงบประมาณ ครูและบุคลากรทางการศึกษา สื่อวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ รวมทั้งความเป็นธรรมในกระบวนการจัดสรร กลุ่มนี้มองว่าการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาต้องมีความเสมอภาค และเท่าเทียม ไม่ว่าสถานศึกษาจะอยู่แห่งใดของประเทศ จะต้องได้รับความเป็นธรรมในการจัดสรร สถานศึกษาต้องได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อม และมีมาตรฐานเดียวกันไม่ว่าจะเป็นความพร้อมของอาคารสถานที่ ห้องเรียน ห้องประกอบ วัสดุครุภัณฑ์ สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับบริการด้านการศึกษาที่เสมอภาคและเท่าเทียมกัน สามารถเข้าถึงคุณภาพการศึกษา และสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพของตนเอง

1.3 กลุ่มที่มีมุมมองในมิติของการยอมรับ

เป็นการสะท้อนผ่านแง่มุมเชิงสังคม วัฒนธรรมซึ่งมีความสำคัญและเป็นมิติของการยอมรับและเคารพในการแสดงอัตลักษณ์ตัวตนของคนในชาติที่แตกต่าง หลากหลายทางการเมือง ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนา เพศสภาพ การค้ำพื้นที่แก่คนชายขอบ ตลอดจนการไม่เลือกปฏิบัติ กลุ่มนี้มีมุมมองว่าการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องเป็นการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับอัตลักษณ์และบริบทของสังคม เช่น การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การจัดทำมีการเรียนการสอนศาสนา การส่งเสริมให้มีการปฏิบัติศาสนกิจตามศาสนาที่นับถือ การจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านประเพณี วัฒนธรรม การอนุญาตให้แต่งกายที่ถูกต้องตามหลักศาสนา การส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนรับโอกาสในการศึกษาที่เท่าเทียม

2. องค์ประกอบในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า มีองค์ประกอบในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม 2) การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ 3) การสร้างเสริมโอกาสทางการศึกษา 4) การสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม 5) การพัฒนาศักยภาพผู้เรียน 6) การส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง 7) การส่งเสริมให้เกิดการยอมรับทางวัฒนธรรม โดยมีแนวทางและวิธีการดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม ประกอบด้วย 2.1.1) การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษา และ 2.1.2) การจัดการศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยในแต่ละประเด็นมีแนวทางในการดำเนินการดังนี้

2.1.1 การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในบริบทของสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น การจัดการศึกษาต้องมีลักษณะการบริหารจัดการใน 3 ประเด็นย่อย คือ 1) จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน 2) จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง และ 3) จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง

2.1.2 จัดการศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ประกอบด้วย 1) การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเมือง 2) การจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และ 3) การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาสู่ยุคประเทศไทย 4.0

2.2 การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 2.2.1) การพัฒนาสมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหาร 2.2.2) การพัฒนาสมรรถนะครู 2.2.3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 2.2.4) การพัฒนาให้สถานศึกษามีมาตรฐานใกล้เคียงกัน ในแต่ละประเด็นมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

2.2.1 การพัฒนาสมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหาร ประกอบด้วย 1) การนิเทศ ติดตาม และกำกับ การปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง 2) การพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อให้เกิดความยุติธรรมทางสังคม 3) การส่งเสริมทักษะการสื่อสาร และ 4) การกำหนดนโยบาย

2.2.2 การส่งเสริมสมรรถนะครู ประกอบด้วย 1) ความรู้เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 2) ความสามารถในการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ 3) จรรยาบรรณวิชาชีพ 4) การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

2.2.3 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง 2) การมีส่วนร่วมของชุมชน และ 3) การมีส่วนร่วมของเอกชนและภาคส่วนสังคม

2.2.4 การส่งเสริมให้สถานศึกษามีมาตรฐานใกล้เคียงกัน ประกอบด้วย 1) คุณภาพครู 2) ความพร้อมของสื่ออุปกรณ์ วัสดุและครุภัณฑ์ 3) ความพร้อมของอาคารสถานที่ 4) ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก

2.3 การสร้างเสริมโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย 1) การเพิ่มโอกาสให้กับผู้เรียน 2) การส่งเสริมให้เข้าถึงคุณภาพการศึกษา และ 3) การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในแต่ละประเด็นมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

2.3.1 การเพิ่มโอกาสให้กับผู้เรียน ได้แก่ 1) การสร้างโอกาสในการเข้าเรียนและศึกษาต่อ 2) การเปิดโลกทัศน์เพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน และ 3) การส่งเสริมการเรียนรู้ในห้องเรียน

2.3.2 การส่งเสริมให้เข้าถึงคุณภาพการศึกษา ได้แก่ 1) การจัดแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 2) การใช้อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีทางการศึกษา

2.3.3 การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ 1) การช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 2) การช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส 3) การส่งเสริมสุขภาพของผู้เรียน 4) การสอนซ่อมเสริม 5. การบริการแนะแนว

2.4 การสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม ประกอบด้วย 2.4.1) การจัดสรรงบประมาณอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม 2.4.2) การจัดสรรบุคลากรอย่างพอเพียงและเหมาะสม 2.4.3) การจัดสรร สื่อ วัสดุ ครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้าง ในแต่ละประเด็นมีแนวทางในการดำเนินการดังนี้

2.4.1 การจัดสรรงบประมาณอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม ได้แก่ การจัดสรรอย่างเสมอภาค และการจัดสรรตามความต้องการของสถานศึกษา

2.4.2 การจัดสรรบุคลากรอย่างเหมาะสม ได้แก่ การจัดสรรบุคลากรตรงวุฒิและตรงตามความต้องการของโรงเรียน และการจัดสรรบุคลากรสนับสนุนอื่น

2.4.3 การจัดสรร สื่อ วัสดุ ครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้าง ได้แก่ 1) การสนับสนุนสื่อการเรียนรู้ 2) การสนับสนุนครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้าง

2.5 การพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ประกอบด้วย 2.5.1) การส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง 2.5.2) การส่งเสริมทักษะอาชีพที่เหมาะสมตามช่วงวัย และ 2.5.3) การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยมีแนวทางในการดำเนินการดังนี้

2.5.1 การส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ 1) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 2) การส่งเสริมความสามารถในการใช้ภาษาไทย

2.5.2 การส่งเสริมทักษะอาชีพที่เหมาะสมตามช่วงวัย ได้แก่ 1) การเพิ่มทักษะอาชีพ และ 2) การส่งเสริมการมีงานทำ

2.5.3 การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ได้แก่ 1) การส่งเสริมทักษะภาษาต่างประเทศ และ 2) ส่งเสริมความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและสร้างนวัตกรรม

2.6 การส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย 2.6.1) การส่งเสริมหลักประชาธิปไตย 2.6.2) การส่งเสริมให้มีการเรียนรู้เรื่องสิทธิและหน้าที่ และ 2.6.3) การส่งเสริมให้มีการเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน โดยมีแนวทางในการดำเนินการดังต่อไปนี้

2.6.1 การส่งเสริมหลักประชาธิปไตย ได้แก่ 1) จัดให้มีโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน 2) ฝึกความเป็นผู้นำผู้ตาม และ 3) การจัดกิจกรรมเน้นความเป็นพลเมือง

2.6.2 การส่งเสริมให้มีการเรียนรู้เรื่องสิทธิและหน้าที่ ได้แก่ 1) การเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ และ 2) ความรู้เกี่ยวกับหลักสิทธิมนุษยชน

2.6.3 ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน ได้แก่ 1) การเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในความหลากหลาย 2) จัดกิจกรรมที่เน้นการปลูกฝังจิตอาสา 3) เสริมสร้างวินัยต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม และ 4) ส่งเสริมการเรียนรู้สันติศึกษา

2.7 การส่งเสริมให้เกิดการยอมรับทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย 2.7.1) การส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมของผู้เรียน 2.7.2) การส่งเสริมองค์ความรู้และการปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่นับถือ 2.7.3) การสร้างประสบการณ์ให้รู้จักยอมรับความแตกต่าง โดยแนวทางในการดำเนินการดังนี้

2.7.1 การส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมของผู้เรียน ได้แก่ การจัดกิจกรรมส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมที่หลากหลาย การปลูกฝังให้ผู้เรียนยอมรับในเรื่องความแตกต่างของคนในสังคม

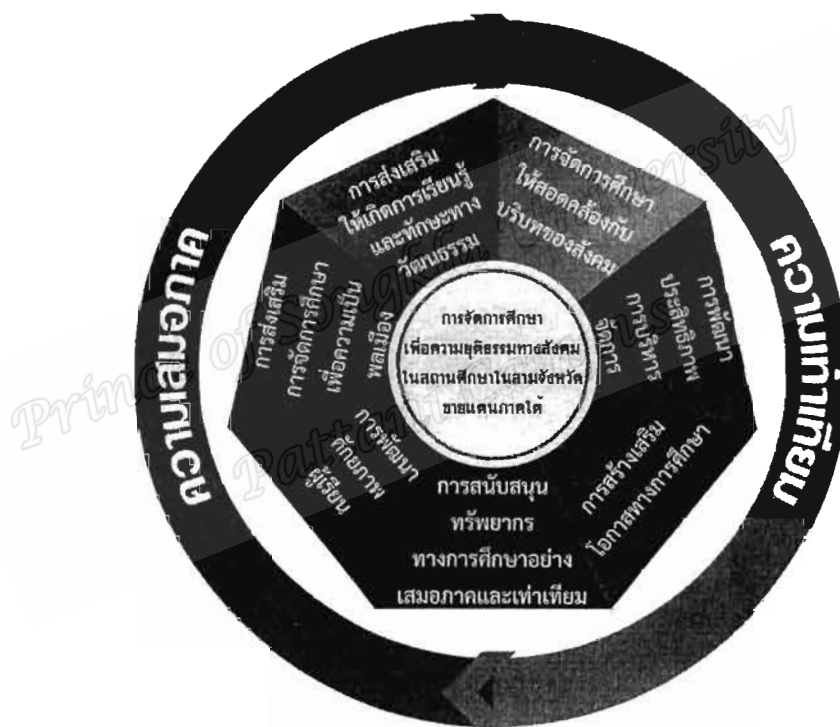
2.7.2 การส่งเสริมองค์ความรู้และการปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่นับถือ ได้แก่ 1) การให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และแนวปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา 2) การส่งเสริมการปฏิบัติศาสนกิจ 3) การจัดสถานที่ที่เหมาะสมในการปฏิบัติศาสนกิจ

3. รูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

รูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นรูปแบบเชิงอธิบาย (Semantic model) ที่มีโครงสร้างความคิดที่สัมพันธ์กัน ซึ่งมีหลักคิดที่สำคัญคือการมุ่งเน้นความเสมอภาคของการจัดการศึกษาบนพื้นฐานของความแตกต่างประกอบด้วย แนวทางการดำเนินการส่งเสริมการจัดการศึกษาในสถานศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 7 องค์ประกอบ ได้แก่

1. การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม
2. การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ
3. การสร้างเสริมโอกาสทางการศึกษา

4. การสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม
 5. การพัฒนาศักยภาพผู้เรียน
 6. การส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง
 7. การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และทักษะทางวัฒนธรรม
- ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นรูปแบบแผนภูมิภาพ ดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 : รูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การอภิปรายผล

ในการอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยจะดำเนินการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในสามประการคือ 1) เพื่อศึกษามุมมองของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคม 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคม ในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

1. มุมมองของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคม

ผลการวิจัยพบว่า ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีมุมมองในเรื่องการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1.1) กลุ่มที่มีมุมมองในเชิงนิติศาสตร์ กฎเกณฑ์ และบรรทัดฐานทางสังคม 1.2) กลุ่มที่มีมุมมองในมิติของการกระจายทรัพยากร และ 1.3) กลุ่มที่มีมุมมองในมิติของการยอมรับ

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่ากลุ่มที่มีมุมมองในเชิงนิติศาสตร์มองว่า การจัดการศึกษาจะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน รัฐบาลมีหน้าที่จัดการศึกษาให้กับประชาชนทุกคนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ นั่นคือ รัฐจะต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา สิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เด็กไทยทุกคนอย่างน้อยต้องจบการศึกษาภาคบังคับ เด็กทุกคนมีสิทธิในการรับบริการทางการศึกษาจากรัฐอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยไม่นำเอาความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา เพศสภาพ ถิ่นกำเนิด หรือ ฐานะทางครอบครัวมาเป็นข้อจำกัดในการได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ

กลุ่มนี้มองว่าการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลให้เกิดความยุติธรรมทางสังคม เด็กทุกคนได้รับความเป็นธรรมในการจัดการศึกษาที่รัฐจัดให้อย่างทั่วถึง ทั้งเด็กปกติ เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เด็กด้อยโอกาส เด็กที่มีความสามารถพิเศษ และเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย สามารถเข้าเรียนได้ รัฐให้การสนับสนุนทั้งในเรื่องงบประมาณอย่างเสมอภาค เช่น งบประมาณเรียนฟรี 15 ปี และการพัฒนาศักยภาพครูด้วยวิธีการต่างๆ ทำให้นักเรียนมีโอกาสทางการศึกษามาก มีทั้งโอกาสในการเรียนตั้งแต่ระดับก่อนวัยเรียนทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

สาเหตุที่ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนหนึ่งมีมุมมองเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการที่รัฐบาลมีนโยบายในการสร้างความเสมอภาคและเท่าเทียมในการจัดการศึกษา มีการสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนเข้ารับการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ ให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาอย่างมี

คุณภาพ อย่างเสมอภาคโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย มีนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ซึ่งรัฐอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา เช่น ค่าเครื่องแบบนักเรียน ค่าหนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียน และค่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้ยังมีงบประมาณอาหารกลางวันและงบประมาณอาหารเสริมนมให้กับนักเรียนอีกด้วย การส่งเสริมดังกล่าวเป็นไปตามทฤษฎีความยุติธรรมทางสังคมตามทัศนคติของนักเสมอภาคนิยม (Egalitarian) ที่เน้นความสำคัญในเรื่องโอกาสที่เท่าเทียมกัน และการปฏิบัติตนของปัจเจกบุคคลในฐานะที่เป็นและการช่วยเหลือให้เกิดความเป็นธรรมขึ้น (Barsky, 2010) ยิ่งไปกว่านั้นในการแก้ปัญหาการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐบาลยังสนับสนุนให้มีโครงการต่างๆที่สนับสนุนให้นักเรียนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีโอกาสทางการศึกษา ได้พัฒนาตนเองตามความถนัด เช่น โครงการโรงเรียนसानฝันการกีฬา โครงการห้องเรียนอาชีวะและโครงการห้องเรียนดนตรี ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมตามแนวคิดของ Carlisle และคณะ (2006) ที่กล่าวว่านโยบายจะต้องสนับสนุนให้มีความครอบคลุม (inclusion) กับนักเรียนทุกคนทุกกลุ่ม และมีความเท่าเทียม (Equity) มีการสร้างความคาดหวังที่สูงให้แก่เด็กนักเรียนทุกคน (High expectation)

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่ากลุ่มที่มีมุมมองในมิติของการกระจายทรัพยากรมองว่าการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาต้องมีความเสมอภาค และเท่าเทียม ไม่ว่าจะสถานศึกษาจะอยู่แห่งใดของประเทศ จะต้องได้รับความเป็นธรรมในการจัดสรร สถานศึกษาต้องได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อม และมีมาตรฐานเดียวกันไม่ว่าจะเป็นความพร้อมของอาคารสถานที่ ห้องเรียน ห้องประกอบวัสดุครุภัณฑ์ สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อให้เด็กนักเรียนทุกคนได้รับบริการด้านการศึกษาที่เสมอภาคและเท่าเทียมกัน สามารถเข้าถึงคุณภาพการศึกษา และสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพของตนเอง

กลุ่มนี้มองว่า การสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษานั้นมีทั้งส่วนที่เป็นธรรมและไม่เป็นธรรม ในส่วนที่เห็นว่าเป็นธรรมได้แก่การจัดสรรงบประมาณ เป็นเงินอุดหนุนรายหัว และงบเรียนฟรี 15 ปี รวมทั้งงบประมาณอาหารกลางวัน และงบประมาณอาหารเสริมนมที่นักเรียนทุกคนได้รับเหมือนกันโดยไม่ได้แบ่งแยกว่านักเรียนเหล่านั้นจะมีฐานะแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร เป็นการสนับสนุนงบประมาณที่มีความเป็นธรรมเสมอภาคและทั่วถึงในส่วนที่มองว่าไม่เป็นธรรมนั้น เป็นการจัดสรรงบประมาณเกี่ยวกับที่ดินและสิ่งก่อสร้าง เช่น อาคารเรียน อาคารประกอบ งบประมาณซ่อมแซมสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณซ่อมแซมปกติ หรืองบประมาณซ่อมแซมสถานศึกษาที่ได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติ รวมทั้งการจัดสรรครุภัณฑ์ และสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละแห่งได้รับการจัดสรรไม่เท่ากัน บางโรงเรียนได้มาก บางโรงเรียนได้น้อย บางโรงเรียนไม่ได้รับจัดสรร และในบางครั้ง ได้รับจัดสรรในสิ่งที่ไม่ตรงกับความต้องการและมีความจำเป็น จึงทำให้มาตรฐานความพร้อม

ของสถานศึกษาแต่ละแห่งแตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

สาเหตุที่ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีมุมมองเช่นนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการในการจัดสรรอาจไม่เป็นธรรม อันเนื่องมาจากการพิจารณาจัดสรรของผู้ที่มีอำนาจในการพิจารณาจัดสรร เช่น คณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้น หรือองค์คณะบุคคลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิจารณาโดยเห็นแก่พวกพ้อง หรือผลประโยชน์ที่จะได้รับตอบแทน ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ Young (1990) ที่กล่าวถึงความยุติธรรมทางสังคมนั้นจะต้องปราศจากการมุ่งหวังผลประโยชน์ (Exploitation) และปราศจากการกีดกัน (Deprivation) (Fraser, 1997) สำหรับทัศนของผู้วิจัยแล้ว มองว่าความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรนั้นไม่จำเป็นที่ทุกโรงเรียน หรือนักเรียนทุกคนจะต้องได้รับการจัดสรรเท่ากันซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Miller (1976) ที่กล่าวถึงแนวคิดการแบ่งปันปันส่วนว่าสมาชิกของกลุ่มสมควรจะได้รับตามความแตกต่างของบุคคล ผู้วิจัยมองว่าการสนับสนุนทรัพยากรจากรัฐนั้นจะต้องคำนึงถึงความขาดแคลน ปัญหา และความจำเป็นของสถานศึกษา เด็กที่ด้อยโอกาส เด็กที่มีความต้องการจำเป็น สถานศึกษาที่ไม่มีความพร้อม ขาดแคลน วัสดุครุภัณฑ์ ควรได้รับการพิจารณาจัดสรรให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็น เราคงต้องสร้างหลักเกณฑ์การจัดสรรที่มีความเป็นธรรมในทุกมิติ เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ดุลยพินิจที่ไม่เป็นธรรม เกิดผลประโยชน์ทับซ้อน อันส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษายังคงอยู่

1.3 จากผลการวิจัยที่พบว่ากลุ่มที่มีมุมมองในมิติของการยอมรับมีมุมมองว่าการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องเป็นการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับอัตลักษณ์และบริบทของสังคม เช่น การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การจัดให้มีการเรียนการสอนศาสนา การส่งเสริมให้มีการปฏิบัติศาสนกิจตามศาสนาที่นับถือ การจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านประเพณี วัฒนธรรม การอนุญาตให้แต่งกายที่ถูกต้องตามหลักศาสนา การส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนรับโอกาสในการศึกษาที่เท่าเทียม

สาเหตุที่ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีมุมมองเช่นนี้อาจเนื่องมาจากบริบทของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างจากพื้นที่ภูมิภาคอื่น มีอัตลักษณ์ที่เด่นชัดเป็นของตนเอง ทั้งทางศาสนา ภาษา และประเพณีวัฒนธรรม การได้เรียนรู้เรื่องศาสนาเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน การได้เรียน และปฏิบัติศาสนกิจ รวมทั้งการอนุญาตให้แต่งกายที่ถูกต้องตามหลักศาสนา ถือเป็นเรื่องสำคัญที่แสดงออกถึงการยอมรับในอัตลักษณ์และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดและทฤษฎีความยุติธรรมทางสังคมของ Fraser (1997) ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องของการยอมรับ ดังนั้นการจัดการศึกษาให้เกิดความเป็นธรรมอย่างแท้จริงในบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงต้องจัดให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและความต้องการของชุมชน

2. องค์ประกอบในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม 2) การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ 3) การสร้างเสริมโอกาสทางการศึกษา 4) การสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม 5) การพัฒนาศักยภาพผู้เรียน 6) การส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และ 7) การส่งเสริมให้เกิดการยอมรับทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลดังนี้

2.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า การส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ต้องจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของสังคม อาจเนื่องมาจาก บริบทของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นสังคมที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่นของประเทศ มีอัตลักษณ์เฉพาะ ประชาชนส่วนใหญ่ มากกว่า ร้อยละ 80 นับถือศาสนาอิสลาม ใช้ภาษามลายูถิ่นในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน มีการต่างกายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ วิถีชีวิตยึดโยงอยู่ การวิถีปฏิบัติทางศาสนา ความต้องการในการจัดการศึกษาของประชาชนในพื้นที่ตรงนี้จึงแตกต่างจากพื้นที่อื่น ดังนั้นการจัดการศึกษาที่เป็นธรรมสำหรับพื้นที่ตรงนี้ จึงจำเป็นต้องจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมทางศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ เอกรินทร์ สังข์ทอง (2551) ที่ว่าสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นพื้นที่ที่มีรูปแบบการจัดการศึกษา ที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่น มีรูปแบบของการจัดการศึกษาที่อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม สำหรับความเห็นของผู้วิจัยเองเห็นว่า ถ้ารัฐจะใช้กลไกทางการศึกษาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์พื้นที่นี้ให้มีคุณภาพเพื่อนำไปสู่ความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืนแล้ว การบริหารจัดการศึกษาจะต้องสอดคล้องกับบริบทของสังคม มิฉะนั้นการจัดการศึกษาของรัฐก็จะถูกปฏิเสธ และไม่ให้ความสำคัญจากผู้ปกครอง ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และทรัพยากรมนุษย์ของประเทศต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของ บรรจง พำรุงแสง (2551) ที่ว่าประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ความสำคัญกับระดับการศึกษาของบุตรหลานน้อย เพราะเห็นว่าการศึกษา ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ประชญา และศาสนา ผลที่ตามมาคือ พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลายเป็นพื้นที่ ที่ประชาชนได้รับการศึกษาในระดับต่ำสุดเมื่อเทียบกับการได้รับการศึกษาในระบบของประชาชนในท้องถิ่นอื่น

2.2 จากผลการวิจัยที่พบว่าองค์ประกอบหนึ่งของการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ นั้นแสดง ให้เห็นว่า การจัดการศึกษาที่จะทำให้ผู้เรียนทุกคน ได้รับการศึกษาที่มี

คุณภาพอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมนั้น กลไกสำคัญอยู่ที่การบริหารจัดการ ที่จะทำให้กระบวนการต่างๆในการจัดการศึกษา ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นการจัดหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาสมรรถนะของครูให้มีขีดความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานตามที่กำหนด ทั้งนี้กระบวนการดังกล่าวจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับสมรรถนะของผู้นำทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องมีความรู้และมีความรู้ที่ถูกต้องต่อการจัดการศึกษา เพื่อความยุติธรรมทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Marshall และ Gerstl-Pepin (2005) ที่พบว่า ทักษะด้านความเป็นผู้นำ 5 ประการที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการสนับสนุนความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษา คือ 1) ผู้นำจะต้องเป็นนักพหุนิยม 2) เป็นนักสตรีนิยมหรือมีความสนใจเรื่องประชาธิปไตย 3) เป็นผู้พร้อมจะเปลี่ยนแปลง 4) มีคุณธรรม มีจริยธรรม และ 5) มีการตอบสนองในทางจิตวิญญาณหรือในทางวัฒนธรรม สำหรับทักษะของผู้วิจัยแล้วนั้นหมายถึงว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษานั้น ต้องอาศัยผู้นำที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความยุติธรรมทางสังคม จึงจะบริหารจัดการศึกษาให้เกิดความ เป็นธรรมกับผู้เรียนทุกคน

2.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า การสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคม โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมนั้น สถานศึกษาทุกแห่งไม่จำเป็นต้องได้รับการจัดสรรด้วยหลักการคำนวณที่เหมือนกัน ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความต้องการและความจำเป็นที่แตกต่างกันตามลักษณะปัญหาและบริบทของสถานศึกษานั้นๆ ผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามองว่าการจัดสรรงบประมาณของหน่วยงานทางการศึกษานั้น มักจะใช้การคำนวณจากรายหัวนักเรียนเป็นตัวตั้ง ส่งผลให้สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนน้อย ได้รับงบประมาณน้อย ไม่มีศักยภาพในการใช้งบประมาณมาบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพทัดเทียมกับสถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนมาก สถานศึกษาขนาดเล็กจึงไม่สามารถก้าวข้ามปัญหาด้านคุณภาพได้ เนื่องจากความไม่พร้อมด้วยประการทั้งปวงที่มีสาเหตุมาจากการขาดแคลนงบประมาณ จึงไม่สามารถบริหารจัดการได้ครอบคลุมทุกเรื่องในโรงเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556)

2.4 จากผลการวิจัยที่พบว่า การสร้างเสริมโอกาสทางการศึกษา เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคม ในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยออกมาเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ปัญหาการศึกษาของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยังคงอยู่ทั้งๆที่มีความพยายาม ในการแก้ปัญหาต่างๆของหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาทั้งหน่วยงานในพื้นที่และหน่วยงาน ต้นสังกัดของสถานศึกษาแล้วก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับ ปัญหาด้านการศึกษาที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (2560-2564) ที่ว่า คุณภาพการศึกษาต่ำ นักเรียนขาดทักษะการใช้ภาษาไทย หลักสูตรการศึกษา

ไม่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการพัฒนาของพื้นที่ มีครูไม่ครบชั้น และสอนไม่ตรงตามวุฒิ ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยี ครุภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องจักรที่ทันสมัย รวมถึงงบประมาณที่ได้รับ ไม่สอดคล้องกับสภาพ การดำเนินงานจริง (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

สาเหตุดังกล่าวอาจทำให้เด็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขาดโอกาสในการพัฒนาคุณภาพได้เต็มตามศักยภาพ การเสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากที่จะช่วยให้นักเรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมเพื่อโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในอนาคตต่อไป

2.5 จากผลการวิจัยที่พบว่า การจัดการศึกษาที่เป็นธรรมสำหรับผู้เรียนนั้น องค์ประกอบที่สำคัญที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมนั้น คือการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพสอดคล้องกับความต้องการ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนอย่างแท้จริงนั้น ผลการวิจัยออกมาเช่นนี้อาจเนื่องมาจากว่า บริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีปัญหาเรื่องของคุณภาพการศึกษาต่อการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ ครูจึงต้องศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อค้นพบศักยภาพ ของนักเรียนแต่ละคนว่ามีความถนัด มีความสนใจเรื่องใด และมีจุดแข็งเรื่องใด สอดคล้องกับการศึกษาของ Gardner และ Toope (2011) ที่พบว่า การจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมนั้นครูต้องมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ในจุดแข็งของนักเรียน (Critically engaging in Strengths and positivity) ได้แก่ การมองเห็นจุดเด่น และความสามารถของนักเรียนเป็นแต่ละคนที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญมาจากนอกห้องเรียนเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน

2.6 จากผลการวิจัยที่พบว่า การส่งเสริมการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคม ซึ่งมีประเด็นที่ต้องส่งเสริมในเรื่องของประชาธิปไตยในโรงเรียน การเรียนรู้เรื่องสิทธิและหน้าที่ และการเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน ผลการวิจัยออกมาเช่นนี้เป็นเพราะว่า บริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นพื้นที่ ที่มีวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน มีความหลากหลายทางสังคม มีความขัดแย้ง หวาดระแวงกันและเกิดเหตุการณ์ความไม่ปลอดภัยในการอยู่ร่วมกันในสังคม จึงจำเป็นต้องวางรากฐานทางความคิด ให้รู้จักเคารพในสิทธิของกันและกัน รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมที่หลากหลายได้อย่างสันติสุข สอดคล้องกับ การศึกษา ของ Gardner และ Toope (2011) ที่พบว่า การส่งเสริมความสัมพันธ์เชิงประชาธิปไตย มีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมความเท่าเทียมในชั้นเรียน โดยการเน้นให้นักเรียนได้ใช้สิทธิและเสียง ในการแสดงความคิดเห็น การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมภาวะผู้นำการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งการพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าจาก

การได้มีโอกาสในการทำกิจกรรม จากการได้ฝึกการตัดสินใจด้วยตนเอง การได้อภิปรายและมีส่วนร่วมในกิจกรรมประชาธิปไตย

2.7. จากผลการวิจัยที่พบว่า การส่งเสริมให้เกิดการยอมรับทางวัฒนธรรม เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมนั้น แสดงให้เห็นแล้วว่าในการจัดการศึกษาที่เป็นธรรมอย่างแท้จริงสำหรับประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ไม่ใช่แค่ความเป็นธรรมในการกระจายทรัพยากรทางการศึกษา เพียงอย่างเดียว แต่ยังหมายรวมถึงการยอมรับในเชิงอัตลักษณ์ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎี ความยุติธรรมทางสังคมที่ Young (1990) และแนวคิดของ Fraser (1997) ที่กล่าวว่า ความยุติธรรมทางสังคมนั้น ไม่ใช่แค่การสร้างความเป็นธรรมด้วยการกระจายทรัพยากรที่เสมอภาคและเท่าเทียมอย่างเดียว แต่หมายรวมถึงการยอมรับในแง่ของอัตลักษณ์ทางสังคมด้วยเช่นเดียวกับการศึกษามุมมองของความยุติธรรมทางสังคมของ ชีระพงษ์ วงษ์นา (2557) ที่พบว่ามุมมองของความยุติธรรมทางสังคมนั้น ต้องมองในมุมของการยอมรับทางวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน

3. รูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การศึกษารูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการวิจัยที่สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ Bates (2005) ที่ว่าในการจัดการศึกษานั้น ต้องแสวงหารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับความยุติธรรมทางสังคมให้เกิดขึ้นซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องนี้ และผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นรูปแบบเชิงอธิบาย (Semantic model) ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม 2) การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ 3) การสร้างเสริมโอกาสทางการศึกษา 4) การสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม 5) การพัฒนาศักยภาพผู้เรียน 6) การส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และ 7) การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และทักษะทางวัฒนธรรม ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาของ Carlisle และคณะ (2006) ซึ่งประกอบด้วย 5 หลักการได้แก่ 1) การส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคแก่นักเรียนทุกคนในสังคมโดยปราศจากการกดขี่ หรือเลือกปฏิบัติ 2) การสนับสนุนให้นักเรียนพัฒนาศักยภาพให้สูงสุด 3) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 4) มีกระบวนการที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของโรงเรียนอย่างหลากหลาย และ 5) การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาเรื่องความยุติธรรมทางสังคมโดยตรง

ผลออกมาเช่นนี้อาจเป็นเพราะหลักการของความยุติธรรมทางสังคมนั้นต้องการให้เกิดความเสมอภาคและเท่าเทียมกันของคนในสังคม ไม่มีข้อจำกัดที่มีสาเหตุมาจากความแตกต่างในเรื่อง เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ถิ่นกำเนิด และ เพศสภาพ ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเช่นเดียวกัน เป้าหมายของการจัดการศึกษาคือการให้ผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาศักยภาพถึงขีดสุดแห่งตน ไม่ว่าผู้เรียนนั้นมีสถานภาพทางสังคมเช่นไร สถานศึกษามีหน้าที่พัฒนาเขาเหล่านั้นให้เป็นพลเมืองที่มีความเข้มแข็ง ทั้งนี้ต้องมาจากการสนับสนุนอย่างเป็นระบบของทั้งทางด้านทรัพยากรทางการศึกษาและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เด็กทุกคนเข้าถึงได้อย่างกว้างขวางภายใต้การสนับสนุนของบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคม

นอกจากนี้รูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังแสดงให้เห็นแนวทางในการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่มุ่งให้บริการการศึกษาแก่ผู้เรียนทุกคนอย่างมีคุณภาพ เสมอภาคและเท่าเทียมกัน เป็นการส่งเสริมนโยบายการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติในการพัฒนาประเทศในระยะ 20 ปี (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) ซึ่งกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ที่มุ่งสร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ และเพิ่มโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศในทุกระดับ โดยเฉพาะมิติด้านการศึกษา นั้น เน้นการสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพที่เป็นมาตรฐานเสมอกัน โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารและยากจนเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ การจัดทำมาตรการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การสนับสนุนกลไกความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ เพื่อพัฒนาการศึกษาในระดับจังหวัด การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ความรู้และนวัตกรรมของคนทุกกลุ่ม รวมถึงระบบการติดตามสนับสนุนและประเมินผลเพื่อสร้างหลักประกันสิทธิการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพของประชาชน

จากยุทธศาสตร์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันประเทศไทยยังมีความเหลื่อมล้ำทางสังคมอยู่ในหลากหลายมิติ ที่รัฐบาลพยายามให้ความสำคัญกับปัญหาเหล่านี้ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ของประเทศไทย โดยเฉพาะพื้นที่ที่เป็นลักษณะชายขอบ ห่างไกลความเจริญ ทำให้ประชาชนขาดโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง แม้แต่การศึกษาเองซึ่งถือเป็นเครื่องมือหรือกลไกที่สำคัญของรัฐบาลที่ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยังมีความเหลื่อมล้ำ หลากหลายมาตรฐาน ในแต่ละพื้นที่ที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาส่งเสริมการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัญหาและบริบทของแต่ละพื้นที่ ความเป็นเอกภาพด้านนโยบาย ความหลากหลายในการปฏิบัติจึงถูกนำมาใช้ในหลายพื้นที่ ภายใต้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติ ต่างก็มีรูปแบบการส่งเสริมสนับสนุนที่แตกต่างกันออกไป เช่นเดียวกับรูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดภาคใต้ที่ได้จากงานวิจัยชิ้นนี้ เป็นรูปแบบที่ได้มาจาก

การศึกษาจากมุมมอง แนวคิดและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชื่อว่าเป็นแนวทางที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรม ความภาคและเท่าเทียมในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนทุกคน ให้ผู้เรียนมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาคุณภาพ การศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมโดยเฉพาะ กลุ่มผู้เรียนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา

นอกจากรูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมจะสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศแล้ว ยังมีความสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของชาติตาม แผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) มุ่งเน้นการพัฒนาคนไทย ทุกช่วงวัยให้มีความเจริญงอกงาม เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขอันจะ นำไปสู่เสถียรภาพ และความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ โดยมีเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อ

- 1) ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานอย่างทั่วถึง (Access) 2) ผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานอย่างเท่าเทียม (Equity) 3) ระบบ การศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพ (Quality) 4) ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุ เป้าหมาย (Efficiency) 5) ระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็น พลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy)

จากเป้าหมายของแผนการศึกษาชาติ ทั้ง 5 ข้อนั้น เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับรูปแบบการจัด การศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าในแต่ละ องค์ประกอบของรูปแบบ มีความสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ ดังนี้ ใน องค์ประกอบของการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา ซึ่งมีแนวทางในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าถึง คุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติที่มุ่งเน้นให้ประชากรทุกคน เข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานอย่างทั่วถึง (Access) ในองค์ประกอบของการพัฒนา ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ที่มีแนวทางที่สร้างให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพให้มีมาตรฐาน เดียวกันในการให้บริการทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน :ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายที่ให้ผู้เรียนทุกคน ทุก กลุ่มเป้าหมายได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานอย่างเท่าเทียม (Equity) สำหรับ องค์ประกอบของการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนนั้น ก็เห็นได้ชัดเจนว่า เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับ เป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ ที่กำหนดให้ระบบการศึกษานั้นสามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุ ขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพ (Quality) ส่วนองค์ประกอบของการสนับสนุนทรัพยากรทาง การศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมนั้น เป็นองค์ประกอบที่ส่งผลให้การลงทุนทางการศึกษาที่ คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย (Efficiency) นอกจากนี้ ในองค์ประกอบของการจัดการศึกษาให้สอดคล้อง กับบริบทของสังคม ในประเด็นย่อย เรื่องการจัดการศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

และสังคม ล้วนเป็นแนวทางที่ช่วยให้เป้าหมายในเรื่องระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy) จากความสอดคล้องดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษาของประเทศไทยไม่ได้มีเฉพาะสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น แต่อาจจะกระจายอยู่ในหลายพื้นที่ที่ห่างไกลความเจริญ และมีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นเหตุ ดังนั้นสถานศึกษาในพื้นที่ดังกล่าวสามารถนำรูปแบบในการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปใช้ได้บางอย่าง องค์ประกอบที่มีความจำเป็นและสามารถแก้ปัญหาได้ เพราะรูปแบบดังกล่าวไม่ได้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันทั้ง 7 องค์ประกอบ

สำหรับองค์ประกอบการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม องค์ประกอบการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และองค์ประกอบการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และทักษะทางวัฒนธรรม นั้น เป็นแนวทางที่ตอบสนองและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีรูปแบบการจัดการศึกษา ที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่น มีรูปแบบของการจัดการศึกษาที่อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม (เอกรินทร์ สังข์ทอง, 2551) การนำองค์ประกอบ สามองค์ประกอบนี้ไปใช้ จะทำให้ประชาชนยอมรับในระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนของรัฐ และยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม อันเนื่องมาจากได้รับการยอมรับในอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎี ความยุติธรรมทางสังคมที่ Young (1990) และ แนวคิดของ Fraser (1997) ที่กล่าวว่า ความยุติธรรมทางสังคมนั้น ไม่ใช่แค่การสร้างความเป็นธรรมด้วยการกระจายทรัพยากรที่เสมอภาคและเท่าเทียมอย่างเดียว แต่หมายรวมถึงการยอมรับในแง่ของอัตลักษณ์ทางสังคมด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและเป็นธรรมสำหรับผู้เรียนทุกคน ผู้วิจัยขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานทางการศึกษา

1.1 .สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควร การส่งเสริมศักยภาพและพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านพหุวัฒนธรรมและความยุติธรรมทางสังคม เพื่อให้

ผู้บริหารมีมุมมองที่ถูกต้อง และสามารถบริหารจัดการศึกษาให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดนโยบายในการพัฒนาการจัดการศึกษา โดยคำนึงถึงบริบททางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา (stakeholder) รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างแท้จริง

1.3 สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้มีสมรรถนะในการให้บริการทางการศึกษาแก่ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ด้วยการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาที่เป็นธรรมภายใต้ความแตกต่างและความหลากหลายทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร สื่อ วัสดุ ครุภัณฑ์ และอาคารสถานที่ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา รวมทั้งการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษา

1.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือสำนักงานเขตพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ควรกำหนดนโยบายหรือกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียน ทั้งด้านโอกาสในการเข้าเรียน โอกาสในการพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ และโอกาสในการเข้าถึงคุณภาพการศึกษา รวมทั้งโอกาสในการได้รับการดูแลช่วยเหลือจากภาครัฐอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม

1.5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรเร่งรัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการและความถนัดทั้งทางด้านวิชาการ และด้านทักษะที่นำไปสู่อาชีพ และที่สำคัญคือเร่งแก้ปัญหาการอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ที่ทำให้ขาดโอกาสทางการศึกษาและการพัฒนาตนเอง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการเข้าถึงคุณภาพการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษา

2.1 สถานศึกษาควรวิเคราะห์บริบททางสังคมและศึกษาความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) เพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานมาเข้าเรียน

2.2 สถานศึกษาควรจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ โดยกำหนดให้ครูผู้สอนทุกคนวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อให้ทราบถึงศักยภาพของผู้เรียน และหาวิธีการในการพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เต็มตามศักยภาพ

2.3 สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้และปฏิบัติศาสนกิจตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่นับถือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกและร่วมกิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรม

2.4 สถานศึกษาควรปลูกฝังให้ผู้เรียนเรียนรู้วิถีประชาธิปไตย ด้วยการจัดให้มีโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่ม ให้ความรู้ในเรื่องสิทธิ หน้าที่ความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัวและชุมชน เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของประเทศชาติ

2.5 สถานศึกษาควรเร่งรัดการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพื่อให้มีพื้นฐานที่ดีทั้งทางด้านวิชาการและทักษะวิชาชีพ รวมทั้งเร่งรัดการแก้ปัญหาการอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ โดยจัดครูผู้สอนให้ตรงกับความรู้ความสามารถและตรงตามวุฒิ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2.6 สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการยอมรับทางวัฒนธรรมด้วยการจัดกิจกรรม โครงการ ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีที่หลากหลายได้แสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ของตนเอง สร้างความรู้สึกถึงความเสมอภาคและเท่าเทียม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบในการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาทุกระดับและทุกสังกัดของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ควรนำรูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษาในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปทดลองใช้นำร่องในสถานศึกษาในพื้นที่จริงเพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบ
3. ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้
4. ควรศึกษากลยุทธ์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้